

Raportul dintre libertate și interdicție în cazul magistraților**Conf. univ. dr. Gheorghe-Liviu Zidaru****Drd. Constantin Pintilie***Facultatea de Drept, Universitatea din București*

Rezumat: *Articolul analizează trei soluții adoptate la nivelul unei comisii din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii (CSM), în data de 23 noiembrie 2021, cu privire la incompatibilitățile și interdicțiile aplicabile magistraților. Cu toate că răspund unor chestiuni aparent distincte, soluțiile CSM ridică probleme comune, pe de o parte, din perspectiva competenței acestei autorități de a impune o anumită interpretare a dispozițiilor din statutul magistraților și, pe de altă parte, în raport cu modalitatea în care a fost stabilit raportul dintre libertate și incompatibilitate/interdicție. Chiar dacă restricțiile aplicabile persoanelor care exercită funcția de magistrat sunt numeroase, conservarea libertății rămâne regula în materie, iar orice fel de incompatibilități și interdicții trebuie să fie expres și limitativ prevăzute de lege, normele care le impun trebuind să fie interpretate într-o manieră restrictivă.*

Cuvinte cheie: *incompatibilități; interdicții magistrați; Legea nr. 303/2004, Consiliul Superior al Magistraturii; libertatea de exprimare; statutul judecătorilor și procurorilor.*

The statute of magistrates - between freedom and restriction

Abstract: *We are going to analyse three solutions which were adopted by a committee of the Superior Judicial Council (CSM) on the 23rd of November 2021, regarding the incompatibilities and restrictions applicable to magistrates (judges and prosecutors). All three solutions raise the common issues of the (lack of) competence of the Superior Judicial Council to interpret the law outside disciplinary procedures, as well as the manner in which the balance between freedom and restrictions was assessed. Even though the restrictions for magistrates are numerous, freedom is still the general rule and has to be preserved as such. Any incompatibilities and restrictions must be stated in an explicit and limitative manner by the law, and their interpretation must be a restrictive one.*

Key words: *incompatibilities; restrictions for magistrates; Law No. 303/2004; Superior Judicial Council; freedom of expression; statute of judges and prosecutors.*

INTRODUCERE

Statutul magistraților a făcut obiectul unor ample dezbateri și analize, din diferite perspective, inclusiv cu privire la incompatibilitățile dintre funcția de judecător și procuror cu alte funcții, precum și cu privire la interdicțiile impuse persoanelor care exercită funcția de magistrat¹. Reglementate la nivel constituțional și legal, „*Incompatibilitățile și interdicțiile inerente funcțiilor de judecător, procuror și magistrat asistent sunt, prin severitatea lor, unice și speciale acestor funcții, fără a se regăsi în statutul altor categorii profesionale și constituie, împreună cu regimul de remunerare (salariu și pensie) a acestei categorii profesionale, elemente de substanță a independenței justiției*”².

În data de 23 noiembrie 2021, Comisia nr. 1 – „*Legislație și cooperare interinstituțională*” din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) a interpretat dispozițiile legale cuprinse în Legea nr. 303/2004³ și a „*decis*” următoarele⁴: (a) „*un judecător/procuror/auditor de justiție nu poate participa la competiții sportive dacă există posibilitatea acordării unor premii constând în beneficii materiale. Judecătorii/procurorii/auditorii de justiție pot participa la astfel de competiții numai în situația în care premiile presupune acordarea unor distincții simbolice (medalii, diplome de participare, cupe etc.)*”; (b) „*funcția de magistrat nu este compatibilă cu cea de autor al unei cărți referitoare la alimentația bebelușilor, o asemenea lucrare neavând caracter literar sau științific*”; (c) „*un magistrat nu poate deschide și administra un cont pe o platformă social-media pentru a comenta/dezbate diverse spețe juridice pe care le-a instrumentat sau le instrumentează*”.

În prezentul articol vom propune o succintă analiză critică a celor trei soluții care s-au impus (cu majoritate) în cadrul CSM. Mai întâi, va fi analizată competența CSM de a interpreta dispozițiile legale privitoare la incompatibilitățile și interdicțiile funcției de magistrat (**Secțiunea I**). Ulterior, vom arăta că soluțiile adoptate ale CSM contravin cadrului constituțional și legal în vigoare (**Secțiunile II-III**). Concluzia care se va impune este aceea că indiferent de severitatea și multitudinea incompatibilităților și interdicțiilor aplicabile funcției de magistrat, acestea nu pot fi stabilite decât în mod expres, de către legiuitor și cu respectarea strictă a obligației de prezervare a spațiului de libertate a persoanelor care exercită funcția de magistrat, fără a suprima pur și simplu drepturi și libertăți fundamentale.

I. COMPETENȚA CSM DE A SE PRONUNȚA CU PRIVIRE LA MODALITATEA DE INTERPRETARE A UNOR DISPOZIȚII LEGALE

În dreptul public, competențele autorităților publice sunt stabilite într-o manieră limitativă prin lege. Spre deosebire de dreptul privat, unde tot ce nu este interzis este

¹ A se vedea, de exemplu, L. Mihai, Probleme de drept privind răspunderea disciplinară pentru încălcarea prevederilor legale referitoare la incompatibilități și interdicții aplicabile judecătorilor și procurorilor. Privire specială asupra cumulării de „funcții”, în Revista Dreptul nr. 11/2017, pp. 80-104.

² CCR, Decizia nr. 900/2020, M. Of. nr. 1274 din 22.12.2020, para. 143.

³ Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată în M. Of. nr. 826 din 13.09.2005, cu modificările și completările ulterioare.

⁴ A se vedea *Minuta ședinței din data de 23 noiembrie 2021* a Comisiei nr. 1 – comună „*Legislație și cooperare interinstituțională*” din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, disponibilă la următoarea adresă: <https://www.csm1909.ro/ViewFile.ashx?guid=1c0514c7-e876-420a-b483-b707a1463036-InfoCSM> (28.11.2021)

permis⁵, în dreptul public, tot ce nu este atribuit în competența autorității publice este, implicit dar neîndoielnic, și o competență refuzată acesteia, respectiv o competență pe care nu este în drept să o exercite (principiul atribuirii competențelor/prerogativelor autorităților publice).

Nu există niciun temei pentru a excepta de la acest principiu fundamental tocmai Consiliul Superior al Magistraturii, cu atât mai mult cu cât, după enumerarea a două atribuții esențiale ale Consiliului, art. 134 alin. (4) din Constituție a lăsat legiuitorului posibilitatea de a reglementa și alte atribuții ale Consiliului: „*Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește și alte atribuții stabilite prin lege sa organică, în realizarea rolului său de garant al independenței justiției*”.⁶

Atribuțiile reglementate de legea în vigoare rezultă din prevederile art. 35 și următoarele din Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii.⁷ Astfel, plenul și secțiile CSM exercită competențe privitoare la cariera judecătorilor și procurorilor, respectiv cu privire la organizarea și funcționarea instanțelor și parchetelor, precum și alte atribuții expres arătate de lege; totodată, secțiile au funcțiunea distinctă de instanță disciplinară, funcție reglementată și în cuprinsul Legii fundamentale.

Potrivit art. 99 alin.1 lit.b) din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, încălcarea prevederilor legale referitoare la incompatibilități și interdicții privind judecătoria și procurorii constituie abatere disciplinară.

Așadar, conturarea elementelor constitutive care intră în conținutul acestei abateri disciplinare este de competența secțiilor CSM, însă numai atunci când acestea își îndeplinesc funcția de instanță disciplinară, fiind sesizate cu o acțiune disciplinară exercitată, în condițiile legii, de către Inspekția Judiciară.

Procedura disciplinară garantează respectarea principiilor fundamentale ale contradictorialității și dreptului la apărare, hotărârile pronunțate asupra acțiunilor disciplinare fiind motivate în fapt și în drept (art. 49 – 50 din Legea nr. 317/2004).

Totodată, mai important, hotărârile pronunțate de secțiile CSM, ca instanțe disciplinare, pot fi atacate cu recurs la Înalta Curte de Casație și Justiție – completul de 5 judecători (art. 51 din Legea nr. 317/2004). Revine acestei formațiuni de judecată a instanței supreme să aducă la îndeplinire, în această materie, competența constituțională a Înaltei Curți de Casație și Justiție, de a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii, inclusiv de către instanța disciplinară [art. 126 alin.(3) din Constituție].

Prin urmare, competența oferirii unor dezlegări în drept cu caracter jurisdicțional cu privire la ceea ce constituie sau nu incompatibilitate și interdicție revine doar secțiilor CSM, ca instanțe disciplinare, precum și Înaltei Curți de Casație și Justiție, ca instanță de recurs (fără a exclude, spre exemplu, ivirea unei probleme de drept noi, de care depinde soluționarea pe fond a cauzei, și care să ocazionaizeze sesizarea completului competent al Înaltei Curți, în vederea dezlegării în prealabil – și cu forță obligatorie *erga omnes* – a respectivei probleme de drept, în condițiile art. 519 și urm. C.pr.civ., după cum nu excludem nici pronunțarea unei decizii asupra unui recurs în interesul legii).

⁵ A se vedea V. Stoica, Tot ce nu este interzis este permis sau tot ce nu este permis este interzis? (Jocul permisiunilor, al comenzilor și al interdicțiilor în dreptul privat și în dreptul public) în Revista Română de Drept Privat nr. 2/2020, pp. 373-401.

⁶ A se vedea, de exemplu: CCR, Decizia nr. 225 din 2 iunie 2020, M.Of. nr. 775/25.08.2020, para. 18-23.

⁷ Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată în M.Of. nr. 628 din 1 septembrie 2012, cu modificările și completările ulterioare.

Cu alte cuvinte, conturarea unor dezlegări în drept asupra a ceea ce constituie sau nu interdicție ori incompatibilitate nu se face în abstract, desprins de orice litigiu, neexistând nicio competență legală care să confere Consiliului Superior al Magistraturii posibilitatea unei atare interpretări legale abstracte. De asemenea, nicio formațiune legală a Consiliului Superior al Magistraturii (plen sau secții) și cu atât mai puțin vreo subdiviziune organizatorică internă, administrativă, precum o comisie nu are competența de a se pronunța, ca organ administrativ (deci în afara procedurii disciplinare), asupra interpretării și aplicării dispozițiilor legale privitoare la incompatibilități și interdicții⁸.

În afara principiului inexistenței competențelor care nu-i sunt atribuite expres Consiliului, relevante sunt și dispozițiile art. 38 alin. (7) din Legea nr. 317/2004, potrivit cărora plenul Consiliului nu va putea adopta regulamente sau hotărâri prin care să adauge la dispozițiile cuprinse în legi, pe motiv că acestea ar fi neclare sau incomplete. Inutil să adăugăm că, *a fortiori*, nici secțiile CSM ori comisiile din cadrul Consiliului nu ar putea face ce-i este expres prohibit plenului. Această regulă legală își are de altfel suportul în jurisprudența Curții Constituționale, din care rezultă că elementele carierei judecătorilor și a procurorilor nu pot fi reglementate decât prin lege⁹.

În plus, subliniem faptul că dispozițiile din Legea nr. 317/2004 potrivit cărora plenul și secțiile din cadrul CSM îndeplinesc și „*orice alte atribuții stabilite prin lege sau regulament*”¹⁰ nu ar putea fi interpretate în sensul că prin regulamentul de organizare și funcționare al CSM s-ar putea reglementa un mecanism precum cel aplicat în prezent la nivelul CSM. Dispozițiile art. 134 alin. (4) din Constituție statuează fără echivoc că atribuțiile CSM se stabilesc numai prin lege organică.¹¹ Analizând constituționalitatea unor dispoziții din Legea nr. 317/2004, Curtea Constituțională a statuat că „*regulamentul la care face referire textul de lege criticat este adoptat în aplicarea legii*”¹². Cu alte cuvinte, în condițiile în care atribuțiile CSM fac parte din domeniul rezervat legii organice, prin regulament nu se pot adăuga noi atribuții care excedează celor stabilite prin Legea nr. 317/2004.

O procedură administrativă precum cea practică empirică în prezent, lipsită de garanțiile inerente unei proceduri jurisdicționale și apoi judiciare – existența unor modalități concrete de sesizare, termene clare, contradictorialitate, drept la apărare, pronunțarea unei hotărâri motivate și în drept, existența unei căi de atac – dar care ar putea influența statutul legal al judecătorilor și al procurorilor pare de neconceput, cel puțin în lipsa unei dispoziții legale exprese care să o reglementeze în detaliu, însoțind-o de garanții indispensabile unei operațiuni tehnico-juridice de o extremă gravitate pentru întregul corp al magistraturii.

Este real că practica administrativă a CSM de a răspunde, în comisii, unor solicitări venite dinspre magistrați individuali care au întrebat dacă anumite activități concrete pe care le-au preconizat (ori uneori chiar desfășurat) constituie ori nu cazuri de

⁸ În mod similar s-a arătat în doctrină că plenul CSM nu are dreptul de a pronunța hotărâri interpretative ori de principiu cu privire la regimul incompatibilităților (în particular, în ce privește problema cumulului de funcții), astfel de hotărâri fiind nule și lipsite de efecte – a se vedea *L. Mihai*, Probleme de drept privind răspunderea disciplinară pentru încălcarea prevederilor legale referitoare la incompatibilități și interdicții aplicabile judecătorilor și procurorilor. Privire specială asupra cumulării de „funcții”, în *Dreptul* nr. 5/2017, p. 83.

⁹ A se vedea, de exemplu: CCR, Decizia nr. 121 din 10 martie 2020, publicată în *M. Of.* nr. 487/9.06.2020.

¹⁰ Art. 36 alin. (1) lit. j), art. 37 lit. d), art. 40 alin. (1) lit. p), art. 40 alin. (2) lit. q), art. 41 alin. (1) lit. e) și art. 41 alin. (2) lit. c) din Legea nr. 317/2004.

¹¹ În mod evident, avem în vedere acele atribuții ale CSM care nu au fost stabilite chiar de către legiuitorul constituant.

¹² CCR, Decizia nr. 331 din 3 aprilie 2007, publicată în *M. Of.* nr. 353/24.05.2007.

incompatibilitate, ori dacă intră sau nu sub incidența unor interdicții legale a apărut cel mai probabil cu intenția de a ajuta respectivii magistrați în rezolvarea dilemelor lor oneste cu privire la aplicarea potențială a legii în anumite constelații concrete; probabil tocmai această intenție benignă a făcut ca această practică să se contureze în timp, fără ca membrii succesivi ai CSM să fi luat în considerare și problemele serioase corelative acestei practici – și ne referim aici doar la inexistența unei competențe legale, respectiv la inexistența unei proceduri însoțite de garanții elementare, căci, practic, persoana care a solicitat o interpretare și a primit un răspuns nedorit este lipsită de orice remediu clar, concret și previzibil pentru a contesta răspunsul primit.

Fără a ne propune o analiză juridică exhaustivă asupra acestei probleme, *prima facie* ar părea că rezolvările date de comisia administrativă nici nu pot fi calificate acte administrative, fiind, în lipsa unei abilitări legale exprese, lipsite de efecte juridice proprii, fiind mai degrabă operațiuni administrative, iar nu acte administrative propriu-zise (dacă s-ar interpreta că ele sunt obligatorii pentru destinatar, atunci calea contenciosului administrativ ar fi cu siguranță deschisă).

Pe de altă parte, punctul slab al acestor soluții este că ele pot restrânge, pe cale de interpretare, drepturile și libertățile magistraților, atât ca cetățeni, dar și ca magistrați; în limite modeste, aceste drepturi și libertăți există, iar operațiunea de interpretare indispensabilă trasării unor linii de demarcație între ceea ce este oprit, respectiv ceea ce este permis este mult prea importantă pentru a fi exercitată *ultra vires*, fără garanții procedurale și, am spune, fără garanții științifice de orice fel, avizele pronunțate (le numim astfel pentru că, în ce ne privește, nu le considerăm obligatorii) fiind simple opinii nefundamentate științific (sunt nemotivate ori motivate foarte sumar); de asemenea, inexistența metodei specifice procesului, al cărui motor este contradictorialitatea succedată de pronunțarea unei hotărâri motivate în fapt și în drept și obligatorii *inter partes*, face ca nici garanțiile certe, specifice procedurii disciplinare să nu se aplice – iar rezultatele discutabile sunt inevitabile în atare condiții.

Apoi, dacă cei care au obținut un răspuns favorabil (o anumită activitate nu este oprită de normele privind interdicțiile și incompatibilitățile) ar putea invoca acest răspuns într-o procedură disciplinară declanșată (totuși) subsecvent fie și pentru a dovedi inexistența vinovăției, ca element constitutiv al abaterii disciplinare, cei care au obținut un răspuns nefavorabil se văd în fața alternativei neplăcute de a abandona o activitate pe care, poate, legea o permite sau de a se expune riscului îndoit ca activitatea cu privire la care au răspuns negativ să intre în atenția Inspecției Judiciare, dând loc unei acțiuni disciplinare în fața unui Consiliu care, previzibil, ar putea reproșa magistratului că nu a ținut cont de răspunsul oferit cu benevolență.

De asemenea, această practică de a formula întrebări cu caracter preventiv, pentru a obține un fel de bilet de voie din partea CSM, are aptitudinea de a se autoîntreține și chiar amplifică, întrucât orice magistrat care ar alege să interpreteze pe cont propriu legea – cum o face, de altfel, zilnic, în cauzele altora – și să aprecieze că o anumită activitate este permisă (ne vin în minte tot felul de exemple precum calitatea de membru în comitetul părinților sau al grădiniței; achiziționarea de *criptomonedă* sau de acțiuni; participarea – iată! – la competiții sportive ori de altă natură – literare? artistice? – premiate; folosirea intensă a social media etc.) s-ar putea lesne confrunța cu reproșul (verbalizat sau nu, contează mai puțin) că nu a binevoit să întrebe, ci a acționat pe cont propriu (ceea ce ar putea deveni în mod nerostit un capăt de acuzare capital, mai grav decât activitatea

presupus problematică). În acest fel, s-ar instaura o veritabilă autocenzură, o dependență a magistraților de CSM, într-o manieră care nu a fost niciodată prevăzută și urmărită nici de legiuitorul constituant, și nici de cel organic; rostul CSM este să garanteze, să sprijine independența magistraților, iar nu să se transforme într-un fel de instanță morală omniprezentă, de natură a-i subordona și intimida.

De lege lata așadar, această presupusă competență nu există, singura concluzie într-un stat de drept neputând fi decât aceea a sistării practicii de a oferi răspunsuri magistraților solicitanți, poate cu excepția cazului în care s-ar face expres mențiunea că aceste răspunsuri – care ar trebui motivate mai amplu și publicate sistematic, pentru a putea fi consultate și discutate de întregul corp al magistraților – constituie simple avize, recomandări cu caracter preponderent deontologic, nicidecum o interpretare obligatorie, opozabilă oricui.

A fortiori, trebuie exclusă ipoteza în care Consiliul s-ar autosesiza cu privire la presupuse conduite problematice, concrete¹³, pronunțând din oficiu o atare interdicție, ceea ce ar transforma un mecanism informal, apărut în scopul sprijinirii și consilierii magistraților, într-unul represiv (cu alte cuvinte, sfatul colegial, dat în temeiul unei aprecieri de bun-simț, s-ar metamorfoza în interdicție și în cenzură). Consiliul nu are abilitarea legală de a interzice nimic vreunui magistrat, singura cale legală fiind, dacă se consideră că este cazul, sesizarea Inspecției Judiciare pentru a se da curs unei eventuale proceduri disciplinare. Revine așadar Inspecției Judiciare, iar nu CSM, să aprecieze – la sesizare sau din oficiu – dacă o anumită conduită concretă a unui magistrat constituie sau nu abatere disciplinară și, dacă este cazul, să inițieze cercetările disciplinare, magistratul acuzat având însă și dreptul, și modalitățile concrete de a se apăra, de a-și face cunoscut punctul de vedere, de a administra probe, de a discuta în fapt și în drept acuzația și, nu în ultimul rând, de a ataca cu recurs o eventuală hotărâre nefavorabilă a instanței disciplinare.

De altfel, nici măcar instanța disciplinară nu poate pronunța o injoncțiune, de *non facere*, statuând că magistratul X nu are, bunăoară, dreptul a de folosi un cont de social media sau de a publica o carte, ci poate doar, *ex post factum*, să sancționeze în condițiile legii o abatere disciplinară concretă, cu privire la care a fost sesizată, urmând ca ulterior magistratul sancționat să tragă singur concluziile care se impun cu privire la conduita sa viitoare.

Nu în ultimul rând, dorim să examinăm maniera în care o atare funcție interpretativă, cu rol de consiliere și de sprijin, ar putea fi exercitată în condiții mai adecvate.

Potrivit Avizului nr. 2 (2002) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni¹⁴,

„29. Judecătorii trebuie să se comporte în viața particulară într-un mod respectabil. Având în vedere diversitatea culturală a statelor membre ale Consiliului Europei și evoluția constantă a valorilor morale, standardele care se aplică comportamentului judecătorilor în viața privată nu pot fi stabilite prea precis. CCJE

¹³ Nu întrevădem o sesizare pentru ipoteze imaginate în abstract, nici măcar în scopul de a face inventarul tuturor conduitelor indezirabile, în scopul de a le preveni, acest exercițiu imaginativ fiind de resortul legiuitorului, cel chemat să edicteze norme de conduită generale și abstracte, impersonale și să le însoțească de sancțiuni cu caracter disuasiv. Altfel spus, principiul separației puterilor în stat previne ca un organism însărcinat cu administrarea sistemului judiciar, respectiv cu soluționarea cauzelor disciplinare să devină totodată sursa regulilor normative pe care ulterior le-ar aplica în calitate de jurisdicție disciplinară.

¹⁴ Avizul nr. 3 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE), disponibil în limba română la următoarea adresă: <https://rm.coe.int/1680747bac>.

încurajează înființarea în cadrul sistemului juridic a unuia sau mai multor organisme sau persoane care să aibă un rol consultativ și de consiliere care să stea la dispoziția judecătorilor ori de câte ori nu sunt siguri dacă o anumite activitate din sfera privată este compatibilă cu statutul lor de judecători. Prezenta unor asemenea organisme sau persoane ar putea încuraja discuțiile din cadrul sistemului judiciar privind conținutul și semnificația regulilor etice. Pentru a da doar două posibilități, asemenea organisme sau persoane ar putea funcționa sub egida Curții Supreme sau a asociațiilor judecătorilor. În orice caz, acestea trebuie să fie separate de și să urmărească obiective diferite de ale organismelor existente răspunzătoare de dictarea sancțiunilor disciplinare. (s.n.)”.

Din acest aviz rezultă, în primul rând, că rolul organismului sau persoanei trebuie să fie unul consultativ, pentru a-i sfătui, a-i sprijini pe judecătorii (sau procurorii) care nu sunt siguri dacă o anumite activitate din sfera privată este compatibilă cu statutul lor de judecători și solicită, în mod benevol (adăugăm noi, dar ni se pare evident că solicitarea sfatului nu poate fi decât benevolă, iar nu o condiție a exercitării conduitei) un aviz cu privire la acea activitate. Prin ipoteză, este exclusă ipoteza unei sesizări din oficiu pentru emiterea unor interpretări abstracte și impersonale.

În al doilea rând, scopul unui atare organism nu ar fi acela de a da verdicte ultimative, ci de a încuraja discuțiile în cadrul corpului profesional, atât cu privire la interdicțiile propriu-zise, cât și cu privire la elemente etice (deontologice), care, fără a atinge gradul de gravitate al disciplinarului, pun totuși în discuție axiologia a ceea ce este sau nu dezirabil pentru conduita exemplară a unui magistrat. Esențială este așadar mai ales funcția de autoreglare și de stimulare a reflecției colective cu privire la statutul profesiei, iar nu cea normativă sau chiar prohibitivă.

În al treilea rând (și cel mai important în cazul de față, al practicii administrative a CSM de a emite astfel de interpretări), respectivul organism trebuie să fie separat de organismele existente, competente să aplice sancțiuni disciplinare.

În mod evident, chiar pronunțarea unor avize (formal neobligatorii) de către CSM ar risca să fie percepută ca o prejudecare (antepronunțare) asupra unui ipotetic caz disciplinar, creând așadar o aparență de lipsă de imparțialitate a instanței disciplinare, ceea ce este în mod limpede de nedorit; totodată, efectul inhibitor al unei interpretări date de instanța disciplinară însăși (sau de către o comisie care îi este subordonată și din care membri ai acelei instanțe fac parte) este de necontestat – și, în concepția corectă a CCJE, trebuie evitat.

Așadar, ar urma ca încetarea de îndată a practicii administrative *ultra vires* a CSM să fie însoțită de o largă dezbatere asupra căii de urmat; în ce ne privește, credem că un organ consultativ, în care să fie desemnați magistrați în funcțiune, membri ai asociațiilor profesionale, foști judecători la Înalta Curte de Casație și Justiție, foști membri CSM, foști inspectori judicari și de ce nu, chiar și reprezentanți ai societății civile și care să funcționeze sub auspiciile Înaltei Curți de Casație și Justiție, și care să emită avize motivate (amplu) cu privire la situațiile de potențială incompatibilitate care formează obiectul întrebărilor din partea magistraților interesați ar constitui, în spiritul avizului evocat, o soluție bună, net preferabilă situației actuale. O asemenea dezbatere ar putea pleca chiar de la nivel CSM, cu atât mai mult cu plenul CSM „poate sesiza ministrul justiției cu privire la necesitatea inițierii sau modificării unor acte normative în domeniul justiției”, conform art. 38 alin. (5) din Legea

nr. 317/2004, după cum nu excludem ca Ministerul Justiției însuși să reflecteze asupra acestei probleme cu ocazia reformării legilor privitoare la funcționarea sistemului judiciar.

II. INCOMPATIBILITATEA MAGISTRAȚILOR DE A PUBLICA ANUMITE LUCRĂRI ȘI INTERDICȚIA DE A „COMENTA/DEZBATE DIVERSE SPEȚE JURIDICE” ÎN SOCIAL-MEDIA

1. Incompatibilitatea funcției de magistrat cu publicarea unor cărți privind alimentația bebelușilor

În mod tradițional, se consideră că *incompatibilitățile, interdicțiile și incapacitățile* nu reprezintă îngrădiri ale magistratului, „*ci garanții pentru exercitarea funcției sale în condiții adecvate*”¹⁵. Incompatibilitățile și interdicțiile pot fi stabilite atât la nivel constituțional, cât și la nivel legal. În acest sens, se poate observa că art. 125 alin. (3) și art. 132 alin. (3) din Constituția României statuează că funcțiile de judecător și de procuror sunt incompatibile „*cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior*”. Curtea Constituțională a statuat că reglementarea acestor incompatibilități în chiar textul Constituției „*a avut în vedere instituirea unui statut neutru și imparțial al persoanelor care își desfășoară activitatea în puterea judecătorească sau în cadrul Ministerului Public față de activitatea celorlalte puteri în stat*”¹⁶.

La rândul său, Legea nr. 303/2004 a reglementat în Titlul I – Capitolul II (art. 5 – 11) mai multe incompatibilități și interdicții aplicabile judecătorilor și procurorilor, dar și auditorilor de justiție¹⁷ și magistraților-asistenți¹⁸. Acestor prevederi li se adaugă și interdicțiile care rezultă implicit din art. 90 și art. 99 din Legea nr. 303/2004, această din urmă dispoziție reglementând faptele care constituie abateri disciplinare. De asemenea, anumite interdicții cu privire la persoanele care exercită funcția de judecător sau procuror se regăsesc și în Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor (*Codul deontologic*).¹⁹

Conform art. 11 alin. (1) din Legea nr. 303/2004, „*Judecătorii și procurorii pot participa la elaborarea de publicații, pot elabora articole, studii de specialitate, lucrări literare ori științifice și pot participa la emisiuni audiovizuale, cu excepția celor cu caracter politic*”.

La o primă vedere, art. 11 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 pare să instituie o **permisiune** pentru judecători și procurori, și anume aceea de a elabora publicații, articole, studii de specialitate, lucrări literare sau științifice. **O asemenea lectură a art. 11 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 este fundamental eronată.** În procesul de interpretare a normei juridice

¹⁵ A se vedea I. Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul român și în dreptul comparat*, Ed. C.H.Beck, București, 2006, p. 768. În ce ne privește, suntem în parte de acord cu afirmația citată, în sensul că scopul incompatibilităților, al interdicțiilor și al incapacităților este (mai exact, trebuie să fie) unul legitim, respectiv exercitarea funcției judiciare în condiții de deplină independență și imparțialitate; altfel spus, suntem incontestabil în prezența unor îngrădiri și încă a unora foarte severe, dar acestea nu sunt (mai exact, nu trebuie să fie) vexatorii și îndreptate împotriva libertății firești a magistratului, fiind proporționale cu scopul legitim urmărit.

¹⁶ CCR, Decizia nr. 45/2018, M. Of. nr. 199 din 5.03.2018, para. 168.

¹⁷ Conform art. 17¹ din Legea nr. 303/2004.

¹⁸ Conform art. 7 alin. (10) din Legea nr. 303/2004.

¹⁹ Codul deontologic al judecătorilor și procurorilor, aprobat prin Hotărârea CSM nr. 328/2005, publicat în M. Of. nr. 815 din 8 septembrie 2005.

trebuie să fie avută în vedere atât logica internă a normei, cât și **logica ordinii juridice**. Activitatea publicistică reprezintă o exercitare de către o persoană a libertății de exprimare, drept fundamental recunoscut prin art. 30 alin. (1) din Constituția României: „*Libertate de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile*”. *Ab initio*, legiuitorul ordinar (i.e., prin Legea nr. 303/2004) nu poate să recunoască dreptul unui cetățean la exercitarea unei libertăți fundamentale, iar dacă o face, norma este pur declarativă. Dreptul fundamental este recunoscut prin însăși voința legiuitorului constituant, iar regula în materia drepturilor fundamentale o constituie recunoașterea și respectarea drepturilor fundamentale. Numai în anumite situații de **excepție și numai cu respectarea strictă a dispozițiilor constituționale**, legiuitorul ordinar are dreptul de a restrânge exercițiul unui drept fundamental. Cu alte cuvinte, posibilitatea unui judecător sau a unui procuror de a publica o *creație de orice fel* este un drept garantat la nivel constituțional, iar nu un drept de nivel legal. Astfel, chiar și în lipsa art. 11 alin. (1) din Legea nr. 303/2004, magistrații au dreptul de a-și face publice creațiile de orice fel. Așadar, citit în această logică, art. 11 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 pare să aibă **rolul de a elimina orice dubiu cu privire la faptul că judecătorii și procurorii au dreptul de a-și exprima gândurile și opiniile prin activitatea publicistică**, înlăturând astfel posibilitatea formulării unor opinii prin care s-ar susține că magistrații nu au dreptul de a-și publica operele de creație intelectuală. În aceste condiții, numai partea finală a art. 11 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 instituie o reală interdicție – *interdicția ca magistrații să participe la emisiuni audiovizuale cu caracter politic*.

Altfel spus, subliniem că art. 11 alin.(1) din Legea nr. 303/2004 nu constituie o excepție de la o presupusă (și inexistentă) regulă nescrisă, potrivit căreia magistratul nu ar putea publica nimic, ci o reiterare a unui drept fundamental preexistent, consacrat la nivel constituțional și convențional.

A admite o interpretare contrară înseamnă a valida punctul de vedere în sensul că magistraților le este negată deplinătatea libertății de exprimare, dar, prin excepție de la această regulă, magistrații au dreptul prevăzut de art. 11 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 să participe la elaborarea anumitor lucrări. O asemenea optică pune în discuție chiar principiile drepturilor fundamentale, mai ales universalitatea și caracterul de excepție ar restrângerii drepturilor recunoscute la nivel constituțional. În plus, ar conduce la consecințe eminamente absurde: dacă un magistrat talentat ar dori să organizeze un vernisaj în care să-și expună tablourile pe care le-a pictat, nu ar putea să facă acest lucru deoarece nici art. 11 alin. (1) din Legea nr. 303/2004, nici vreun alt act normativ infra-constituțional nu îi recunosc explicit această posibilitate.

În lipsa cunoașterii în mod detaliat a argumentelor pe care s-a bazat opinia majoritară a membrilor CSM, se poate deduce în mod rezonabil că, de vreme ce o carte referitoare la alimentația bebelușilor este o lucrare care *nu are caracter literar sau științific*, logica în care a fost citit art. 11 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 este aceea că numai anumite creații intelectuale ale magistraților pot fi aduse la cunoștința publicului. O asemenea paradigmă de interpretare este cu atât mai greu de acceptat din cauza faptului că inversează raportul dintre libertate și restricție, **restricția devenind regula, iar libertatea fiind excepția**.

În literatura de specialitate s-a subliniat faptul că „*In the Western world there is a strong view that judges are in principle free to write, speak or otherwise express their*

*personal opinions about political, religious, or other matters*²⁰. În același sens, în art. 4.6 din Principiile de la Bangalore s-a menționat în mod expres că **un judecător se bucură de dreptul la liberă exprimare la fel ca orice alt cetățean**. Indiferent că avem în vedere un judecător sau un procuror, principiul aplicabil este acela că libertatea de exprimare este pe deplin recunoscută.

Pe de altă parte, este unanim admis faptul că libertatea de exprimare nu este un drept absolut. Atât în sistemul constituțional național, cât și din perspectiva Convenției Europene a Drepturilor Omului (CEDO) sunt admise existența unor limitări și restrângeri ale libertății de exprimare. Din perspectiva Constituției României, limitele libertății de exprimare sunt prevăzute în art. 30 alin. (6) și (7). Curtea Constituțională a statuat că *„întrucât limitele impuse libertății de exprimare sunt ele însele de rang constituțional, stabilirea conținutului acestei libertăți este de strictă interpretare, nicio altă limită nefiind admisă decât cu încălcarea literei și spiritului art. 30 din Constituție*²¹. Spre deosebire de art. 30 alin. (6) și (7) din Constituția României, art. 10 para. 2 din CEDO permite în mod expres statelor contractante impunerea unor restrângeri ale libertății de exprimare *„pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”*.

Atât Curtea Constituțională, cât și Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) au statuat că, în cazul magistraților, libertatea de exprimare cunoaște anumite limitări ce decurg din specificul funcțiilor pe care aceștia le realizează. Cu privire la această obligație de rezervă sau de discreție, Curtea Constituțională a statuat că *„limitele libertății de exprimare a magistraților se circumscriu principiilor generale ale deontologiei profesiei, care implică independență, imparțialitate, integritate, și impun conformarea conduitei magistratului în raport cu aceste principii*²².

Obligația de rezervă/discreție pe care au magistrații **nu are semnificația nerecunoașterii pentru această categorie profesională a libertății de exprimare**, ci faptul că magistrații au obligația de a arăta o anumită rețineră în exercitarea libertății de exprimare dacă autoritatea și imparțialitatea sistemului judiciar sunt susceptibile de a fi puse în discuție.²³ De exemplu, conform art. 9 și art. 10 din Legea nr. 303/2004, judecătorii și procurorii au obligația să se abțină în exercitarea atribuțiilor de la exprimarea convingerilor politice sau să își exprime public punctului de vedere cu privire la procesele aflate în curs. De asemenea, conform art. 90 din Legea nr. 303/2004, *„judecătorii și procurorii sunt datorii să se abțină de la orice acte sau fapte de natură să compromită demnitatea lor în profesie și în societate”*. Or publicarea de către un magistrat a unei lucrări despre alimentația bebelușilor nu are nimic de-a face cu obligația de rezervă/discreție pe care o au magistrații.

În realitate, stabilirea pe cale de interpretare a unei incompatibilități între funcția de magistrat și publicarea unei lucrări privitoare la alimentația bebelușilor reprezintă o **ingerință nepermisă în dreptul la libertatea de exprimare**, nefiind îndeplinite condițiile impuse de CtEDO în jurisprudența sa.

²⁰ S. Dijkstra, The Freedom of the Judges to Express his Personal Opinions and Convictions under the ECHR, în Utrecht Law Review vol. 13, nr. 1, 2017, p. 1.

²¹ CCR, Decizia nr. 907/2020, publicată în M.Of. nr. 68/21.01.2021, para. 94.

²² CCR, Decizia nr. 326/2019, publicată în M.Of. nr. 663/9.08.2019, para. 27.

²³ CtEDO, Wille c. Liechtenstein, hotărârea din 28 octombrie 1999 (Marea Cameră), cererea nr. 28396/95, para. 67.

În primul rând, ingerința nu se întemeiază pe o bază legală care să respecte standardul previzibilității legii. Prin natura lor, normele care reglementează incompatibilități și interdicții sunt de strictă aplicare și interpretare. Astfel cum am arătat anterior, normele cuprinse în art. 11 alin. (1) din Legea 303/2004 nu instituie o incompatibilitate sau o interdicție, ci confirmă faptul judecătorii și procurorii pot să-și publice creațiile intelectuale. Dispozițiile legale prevăd în mod expres că magistrații „(...) pot elabora (...) lucrări literare ori științifice”. Dacă am admite interpretarea CSM în sensul că magistrații pot elabora **numai** lucrări literare și științifice, adăugând astfel în mod nepermis la textul de lege, am exclude orice fel de creație care nu este exprimată prin intermediul limbii. În acest context, deși noțiunile de „lucrare literară” și „lucrare științifică” nu sunt definite în Legea nr. 303/2004, interpretarea acestor noțiuni juridice nu se poate face decât ținând seama de dispozițiile cuprinse în Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe.²⁴ Conform art. 7 lit. a) din Legea nr. 8/1996, constituie obiect al dreptului de autor „scrierile literare și publicistice, conferințele, predicile, pledoariile, prelegerile și orice alte opere scrise sau orale”. Astfel, este dificil de înțeles de ce o lucrare despre „alimentația bebelușilor” nu poate fi considerată o lucrare literară. De asemenea, câtă vreme în dreptul proprietății literare și artistice se acceptă de multă vreme că protecția unei opere este independentă de presupusa ei valoare estetică ori de altă natură (stilul literar, valoarea obiectivă a informației, corectitudinea științifică etc.), a fortiori credem că CSM nu se poate erija într-un organism jurisdicțional care să aprecieze valoarea „scrierilor literare și publicistice, conferințele, predicile, pledoariile, prelegerile și orice alte opere scrise sau orale”, la care se referă Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, căci nu deține o autoritate în această privință²⁵. În plus, interpretarea dată de CSM creează o situație incompatibilă de plano cu principiul previzibilității legii: o lucrare despre „alimentația bebelușilor” este o lucrare literară în sensul Legii nr. 8/1996, dar nu ar fi o lucrare literară în sensul Legii nr. 303/2004, ceea ce, după noi, nu poate fi admis.

Principiul previzibilității legii, astfel cum a fost conturat în jurisprudența CtEDO și preluat de către Curtea Constituțională, impune ca normele să fie formulate cu o suficientă precizie astfel încât să permită cetățeanului să își regleze comportamentul. Interpretarea dată de CSM dispozițiilor art. 11 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 nu respectă acest standard dintr-o dublă perspectivă: *pe de o parte*, deoarece norma nu statuează că magistrații pot publica numai lucrări literare și științifice și, *pe de altă parte*, deoarece caracterul literar sau științific al unei opere este stabilit în mod arbitrar, fără a fi utilizate criterii clare. Conform art. 99 lit. b) din Legea nr. 303/2004, „încălcarea prevederilor legale la referitoare la incompatibilități și interdicții” constituie abatere disciplinară. În aceste condiții, ingerința creată de CSM pe cale de interpretare nu este doar lipsită de o bază legală suficientă, ci dă naștere unei situații de insecuritate juridică perpetuă. Or magistrații trebuie să își poată da

²⁴ Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată în M. Of. nr. 489 din 14 iunie 2018, cu modificările și completările ulterioare. S-a arătat cu temei că niciun gen de operă nu este exclus *ab initio* de la protecția legală, enumerarea cuprinsă în arat. 7 din Legea nr. 8/1996 fiind enunțiativă – V. Roș, D. Bogdan, O. Spineanu-Matei, Drepturile de autor și drepturile conexe. Tratat, Ed. All Beck, București, 2005, p. 88.

²⁵ S-a arătat judicios, într-o manieră foarte fermă, că legea nu judecă operele, nu le cântărește nici valoarea, nici importanța; ea le protejează pe toate, fără deosebire, lungi sau scurte, bune sau rele, folositoare sau periculoase, produse ale geniilor sau ale spiritelor simple, produse ale muncii sau ale răbdării. Orice operă literară sau artistică beneficiază de dispozițiile legii.’ – a se vedea V. Roș, D. Bogdan, O. Spineanu-Matei, op.cit., p. 90.

seama din chiar textul normei care sunt lucrările pe care nu ar putea să le publice, cu atât mai mult cu cât s-ar putea expune unor sancțiuni disciplinare.

În al doilea rând, chiar și dacă am admite că ingerința ar avea o bază legală suficientă, interdicția **nu este aptă să răspundă unui scop legitim**. Incompatibilitățile și interdicțiile stabilite pentru persoanele care exercită funcția de magistrat au rolul de proteja funcția pe care acestea o exercită, respectarea principiului separației puterilor în stat și credibilitatea sistemului de justiție. Or interdicția de a publica o lucrare despre „alimentația bebelușilor” nu răspunde acestor scopuri. Sarcina care se impune în acest context este de a stabili **care este scopul legitim pe care îl urmărește această interdicție?** Este foarte dificil de argumentat că incompatibilitatea stabilită de CSM între funcția de magistrat și publicarea unei lucrări despre alimentația bebelușilor ar putea fi justificată prin prisma necesității protejării statului judecătorilor și procurorilor.

În al treilea rând, incompatibilitatea stabilită pe cale de interpretare de CSM **nu respectă cerința necesității într-o societate democratică**. În hotărârea *Baka c. Ungariei*, CtEDO a reiterat principiile generale privitoare la libertatea de exprimare în cazul judecătorilor: în principiu, Curtea a recunoscut faptul că magistrații („*public officials serving in the judiciary*”) trebuie să dea dovadă de reținere în exercitarea libertății de exprimare atunci când autoritatea și imparțialitatea sistemului judiciar ar putea fi puse în discuție; cu toate acestea, chiar dacă o problemă supusă dezbaterii ar avea implicații politice, acest lucru nu este suficient pentru a interzice unui judecător să facă o declarație cu privire la respectiva problemă.²⁶

Considerăm că două aspecte trebuie analizate în acest context.²⁷ Pe de o parte, consecințele pe care le-ar putea avea publicarea unei lucrări despre alimentația bebelușilor asupra funcției judiciare pe care o exercită persoana în cauză. Din perspectiva unui observator rezonabil nu se poate susține că un asemenea demers ar putea în vreun fel afecta independența sau imparțialitatea funcției pe care o exercită magistratul. Nici despre o afectare a prestigiului justiției nu poate fi vorba. Este inexplicabil în ce mod ar putea fi protejate aceste valori și principii prin interzicerea publicării unei lucrări privitoare la nutriție de către un magistrat. Este evident că nu există vreo legătură între subiectul alimentației bebelușilor și vreo dezbaterie cu caracter politic. În realitate, publicarea unei asemenea lucrări nu are legătură cu exercitarea funcției de magistrat, fiind o simplă exercitare a libertății oricărui cetățean de a aduce la cunoștința publicului o creație intelectuală. Standardul CtEDO impune ca orice restricție a libertății de exprimare să fie justificată în mod convingător și să existe o „*nevoie socială imperioasă*” („*pressing social need*”) pentru impunerea restricției.

Pe de altă parte, consecințele interdicției asupra magistratului în cauză sunt echivalente suprimării libertății de exprimare, iar efectul asupra întregului corp profesional poate fi unul de descurajare a exercitării unui drept fundamental.

Nu în ultimul rând, Curtea Constituțională a statuat că, în plus față de incompatibilitățile prevăzute expres în art. 125 alin.(3) și art. 132 alin. (2) din Constituție, „*nimic nu împiedică legiuitorul ca, în exercitarea atribuțiilor sale constituționale prevăzute la art. 61 alin. (1) din Constituție, să reglementeze și alte interdicții sau incompatibilități în*

²⁶ CtEDO, *Baka c. Ungariei*, hotărârea din data de 23 iunie 2016 (Marea Cameră), cererea nr. 20261/12, para. 162-167.

²⁷ A se vedea, din perspectiva acestora criterii, S. *Dijkstra*, loc.cit., pp.8-9

privința persoanelor care dețin aceste funcții, **atât timp cât interdicțiile în cauză nu încalcă dispozițiile Legii fundamentale** (s.n.)”²⁸. Astfel, o eventuală interdicție cu privire la sfera lucrărilor pe care le-ar putea publica persoanele care exercită funcția de judecător și de procuror, în funcție de subiectul abordat în respectiva lucrare, ar fi putut să fie făcută numai de către legiuitor și **numai cu respectarea cerințelor pentru restrângerea exercițiului unor drepturi fundamentale**. Or, astfel cum am arătat, voința legiuitorului ordinar exprimată prin art. 11 alin. (1) din Legea nr. 303/2004 nu poate să fie aceea de a institui o incompatibilitate între funcția de magistrat și publicarea unor lucrări care abordează anumite teme. Nici dacă ar fi fost expres reglementată, o asemenea interdicție nu ar fi fost în concordanță cu libertatea de exprimare.

Concluzionăm prin a spune că libertatea de exprimare a unui magistrat în domeniul literar, artistic, științific și, în general, în orice alt domeniu nu poate fi îngrădită; magistratul este liber să se exprime oral, în scris, verbal, prin pictură etc. asupra oricărei teme. Singura restricție tematică ce rezultă din Legea nr. 303/2004 este ca, pe lângă abstențiunea desfășurării nemijlocite a unei activități politice, magistratul să nu-și exprime convingerile politice în exercitarea atribuțiilor sale [art. 9 alin.(1) și (2) din Legea nr. 303/2004]. Legea nu pretinde magistratului să fie mut, surd și orb, să nu participe la dezbaterile de interes public, jurisprudența CtEDO fiind univocă asupra dreptului magistraților de a se exprima asupra unor teme cu caracter politic în sens larg, precum independența justiției și buna funcționare a sistemului judiciar. Ceea ce este refuzat magistratului – cu temei, credem – este să se exprime în spiritul și logica partizanatului politic, susținând pe X în detrimentul lui Y, în baza unei afinități partinice. În rest, nu este cazul să se pună problema în termeni precum: *dar de ce scrie un magistrat o carte pentru nutriție (istorie, sport, voiaj, beletristică etc.), ce competențe are? Ce caută în acest domeniu?* Răspunsul este simplu: magistratul este la rândul său om, cu interese, aptitudini și înclinații complexe, având dreptul de a se exprima în afara exercițiului profesiei fără ca, în principiu, această exprimare (chiar aparent insolită sau exotică) să intre sub incidența vreunei interdicții.

2. Dezbaterile anumitor probleme juridice, în mediul online, de către un magistrat

Aspectele prezentate în subsecțiunea anterioară sunt aplicabile, *mutatis mutandis*, și unei alte „decizii” luate în același context, potrivit căreia un magistrat nu ar putea „*deschide și administra un cont pe o platformă de social media pentru a comenta/dezbate diverse spețe juridice pe care le-a instrumentat/le instrumentează*”. De această dată, soluția nu cuprinde nicio referire la vreun text legal, cele ce urmează urmând a fi lecturate cu această rezervă, a necunoașterii motivelor avute în vedere de comisie. De asemenea, mențiunile din minuta publicată pe pagina de internet a CSM sunt insuficiente pentru a stabili cu claritate conținutul și limitele interdicției, precum și contextul analizat (e.g., tipul de platformă, gradul de acces al publicului la aceste informații, modalitatea în care se realizează prezentarea spețelor etc.).

În ceea ce ne privește, trebuie pornit de la realitatea că un magistrat este în mod evident abilitat de același drept fundamental al libertății de exprimare, ca și de art. 11 din Legea nr. 303/2004, să redacteze o notă (aprobativă ori critică) la o hotărâre judecătorească ori un comentariu mai dezvoltat asupra problemelor **de drept** ridicate într-una sau mai

²⁸ CCR, Decizia nr. 217/2015, M. Of. nr. 482 din 1.07.2015, para. 45.

multe cauze aflate pe rolul instanțelor judecătorești. Dacă în cazul unui comentariu general nu se ridică probleme, în cazul adnotării hotărârilor pronunțate într-o cauză concretă credem că, sub rezerva unor circumstanțe excepționale (e.g., interesul științific ori profesional imediat suscitată de o hotărâre chiar nedefinitivă care tratează o problemă de principiu de larg interes juridic și practic ori care pune în discuție independența justiției sau alte fundamente ale statului de drept, chestiuni care trebuie supuse dezbaterii publice de îndată), publicarea notei respective nu ar putea avea loc decât după ce cauza respectivă este soluționată definitiv (fără a conta dacă hotărârea adnotată a fost sau nu modificată ori anulată în căile de atac). Rezultă aceasta din art. 10 din Legea nr. 303/2004, potrivit căruia judecătorii și procurorii nu își pot exprima public opinia cu privire la procese aflate în curs de desfășurare sau asupra unor cauze cu care a fost sesizat parchetul. Considerăm că, în acest context, noțiunea de proces în desfășurare trebuie să fie înțeleasă ca incluzând și eventualele căi extraordinare de atac sau, după caz, incidente procedurale/chestiuni prejudiciale ivite în legătură cu respectivul litigiu.

Credem, într-adevăr, că textul nu a avut în vedere (ori cel puțin nu în primul rând) exprimarea opiniilor cu caracter științific, ci mai ales exprimarea unei opinii critice care ar putea fi percepută ca o diminuare a prestigiului justiției sau chiar ca o presiune morală în sensul adoptării unei soluții sau alta (ni se pare, bunăoară, împiedică că un grup de magistrați nu ar putea semna o petiție pentru majorarea unei pedepse aplicate ori a cuantumului daunelor-interese acordate printr-o hotărâre nedefinitivă). Odată ce cauza este definitiv soluționată, prevalează dreptul magistratului la liberă exprimare și chiar interesul public ca problemele de drept ridicate în diferite cauze aflate pe rolul instanțelor judecătorești să fie dezbătute – chiar în contradictoriu – iar la această dezbaterie, magistrații pot și trebuie să-și aducă o importantă contribuție. Reamintim în acest sens că, potrivit unei doctrine constante, redactarea unui studiu științific nu constituie o cauză de incompatibilitate²⁹. Desigur, judecătorii ar trebui să manifeste o atenție deosebită atunci când opinia vizează o hotărâre judecătorească pronunțată de un complet din care au făcut parte (e.g., ar trebui evitate situațiile în care judecătorul își laudă propria hotărâre, mai ales în situații în care problema de drept supusă dezbaterii este susceptibilă de mai multe soluții). De altfel, obligația de imparțialitate – în componenta garanțiilor obiective pe care trebuie să le prezinte în raport cu justițiabilii – subzistă inclusiv după finalizarea litigiului.

În lumina celor ce precedă, ni se pare dificil să întrevădem de ce simpla schimbare a suportului tehnic, respectiv a mediului în care opinia juridică este exprimată – cont de „social media” (e.g., Facebook, Youtube etc.), în locul unei publicații tipărite sau online – ar putea determina o altă concluzie decât cea arătată anterior. Desigur, ne este greu să concepem că dezbaterii ori comentariul la care face referire comisia CSM ar putea avea alt rol decât unul educativ, explicativ și științific, neavând importanță dacă explicațiile sunt prezentate în limbajul comun și cu intenția de a fi accesibile tuturor (e.g., pentru familiarizarea cetățenilor cu justiția civilă ori penală) sau dacă, dimpotrivă, sunt abordate probleme cu caracter tehnic juridic și, în ce ne privește, nici dacă opinia este una preponderent narativă ori, dimpotrivă, una critică³⁰.

²⁹ În acest sens, V.M. Ciobanu, T.C. Briciu, C.C. Dinu, *Drept procesual civil*, ed. a II-a, Ed. Național, 2018, p. 159, nota 22; M. Tăbărcă, în V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coord.), *NCPC comentat și adnotat*, ed. a II-a, vol. I, Ed. Universul Juridic, 2016, p. 203.

³⁰ Opinia comisiei CSM pe care o adnotăm este lipsită de orice particularizare. Nu examinăm astfel ipoteze care ar putea întruni elementele constitutive ale unei abateri disciplinare particulare, precum o exprimare

Considerăm că nici prevederile art. 10 alin.(2) din Legea nr. 303/2004 („*Judecătorii și procurorii nu pot să dea consultații scrise sau verbale în probleme litigioase, chiar dacă procesele respective sunt pe rolul altor instanțe sau parchete decât acelea în cadrul cărora își exercita funcția și nu pot îndeplini orice alta activitate care, potrivit legii, se realizează de avocat*”) nu pot constitui un argument pentru limitarea preconizată de comisia CSM, întrucât scopul acestei dispoziții legale nu este nicidecum acela de a interzice magistraților să analizeze științific hotărâri judecătorești pronunțate, ci acela de a interzice practici avocațiale clandestine, care l-ar plasa pe magistrat într-un vădit conflict de interese, constituind totodată o încălcare a Legii nr. 51/1995 privind organizarea și funcționarea profesiei de avocat.

Nu excludem – repetăm, în lipsa unei motivări exprese a soluției – ca entitatea emitentă a acestei opinii să fi avut în vedere și dispozițiile art. 99 alin.(1) lit. a) din Legea nr. 303/2004, potrivit cărora constituie abateri disciplinare manifestările care aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției, săvârșite în exercitarea sau în afara exercitării atribuțiilor de serviciu. Menționăm că, în ce ne privește, acest text este prea imprecis pentru ca destinarii normei să poată cu adevărat deduce ce le este permis și ce le este interzis – și aceasta *ante factum*, într-o manieră generală, în temeiul unui criteriu precis și previzibil, iar nu doar *post factum*, în temeiul unor verdicte disciplinare cazuistice – și, ca atare, *de lege ferenda* trebuie reexaminat în mod semnificativ. Totuși, chiar și *de lege lata*, apreciem că folosirea diverselor canale de social media, în general, ca și discutarea – cu scop educativ ori explicativ – a diferitelor spețe soluționate pe astfel de canale media nu poate constitui abatere disciplinară, în absența unor circumstanțe particulare care să dobândească ele însele o valență ilicită. Cu alte cuvinte, toate elemente de fapt care compun contextul unei anumite activități trebuie să fie analizate cu atenție pentru a se putea conchide că, într-un anumit caz particular, există o manifestare care aduce atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției. Or discutarea unor probleme juridice prin intermediul mijloacelor moderne de comunicare nu poate să fie considerată în mod automat ca fiind o asemenea manifestare ilicită.

În încheiere, subliniem că atât în cazul publicării unei cărți dedicate alimentației bebelușilor ori, în general, a oricărei alte cărți cu caracter literar, artistic sau științific (în cele mai largi accepțiuni, complementare și practic exhaustive ale acestor noțiuni), cât și în cazul adnotării, comentării sau explicării, scrise sau verbale, a jurisprudenței instanțelor judecătorești, considerăm că nu reprezintă un criteriu util chestiunea de a ști dacă magistratul este sau nu remunerat pentru publicațiile sale. Exercitându-și un drept fundamental, consacrat totodată legal, magistratul este în drept să primească, dacă s-a convenit astfel, o remunerație pentru cesiunea drepturilor sale de autor; nu există nicio dispoziție sau principiu legal care să-i impună să publice gratuit ori ca remunerația să fie una modică, „nu prea mare” sau orice aprecieri similare care, în lipsa unei baze legale exprese și neechivoce, ar fi fatalmente subiective și ruinătoare de orice siguranță juridică.

Altfel spus, nu există prevederi legale care să interzică magistratului să obțină alte venituri licite din activități care nu sunt interzise expres (ci, dimpotrivă, sunt permise de lege) și nici care să limiteze în vreun fel cuantumul acestor venituri obținute. Simplificând

peiorativă, jignitoare chiar cu privire la persoana celor care au adoptat o anumită soluție considerată greșită și nici folosirea unui limbaj vulgar ori agresiv – în aceste cazuri, depășirea limitelor liberei exprimări nu rezultă nici din folosirea unui cont de social media, nici din discutarea unei cauze soluționate, ci din chiar procedeele imaginate de noi exemplificativ și pe care, desigur, le dezavuuăm.

mult lucrurile, dacă un magistrat scrie un roman de succes și, în urma publicării acestuia, obține de la editură venituri egale cu veniturile sale din profesia de magistrat pentru un număr de 5 sau 10 ani nu intră sub tărâmul niciunei incompatibilități, interdicții sau abateri disciplinare.

Eventuale conflicte de interese sunt evitate, în primul rând, prin transparența deplină a tuturor veniturilor magistratului, care sunt evidențiate în declarația de avere anuală, publicată pe internet și accesibilă oricui dorește să o verifice (e.g., părțile dintr-un dosar, presa, Inspekția Judiciară și CSM), precum și, în secundar și în concret, prin instituția incompatibilității reglementate de codurile de procedură civilă, respectiv penală (magistratul fiind, bunăoară, incompatibil să instrumenteze cauze în care este parte editura cu care colaborează și de la care a încasat remunerații)³¹.

III. INTERDICȚIA MAGISTRAȚILOR DE PARTICIPA LA ANUMITE COMPETIȚII SPORTIVE

Cu titlu preliminar, subliniem faptul că în *Minuta ședinței din data de 23 noiembrie 2021* nu au fost menționate dispozițiile legale analizate de membrii comisiei CSM pentru a decide că magistrații și auditorii de justiție nu pot participa la competiții sportive decât atunci când premiarea „presupune acordarea unor distincții simbolice”. Analizând interdicțiile și incompatibilitățile reglementate în Legea nr. 303/2004, precum și normele care stabilesc alte obligații în sarcina magistraților și a auditorilor de justiție, este imposibil de stabilit care a fost raționamentul juridic pe baza căruia a fost fundamentată această soluție.

În primul rând, normele care cuprind interdicții nu pot fi interpretate într-o manieră extensivă, ci numai în mod restrictiv. După cum am arătat și anterior, inclusiv în situația magistraților, regula generală este aceea a recunoașterii depline a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale, iar excepția o reprezintă incompatibilitățile și interdicțiile. Fiind vorba despre norme juridice care cuprind excepții, interpretarea incompatibilităților și interdicțiilor se va realiza urmând principiul *exceptio est strictissimae interpretationis et applicationis*.

Stabilirea pe cale de interpretare, într-o manieră extensivă și fără un temei legal expres a unei restricții încalcă principiile menționate în paragraful anterior. Nicăieri în Legea nr. 303/2004 nu există o reglementată interdicția magistraților de a participa la competiții sportive în care „există posibilitatea acordării unor premii constând în beneficii materiale”.

În al doilea rând, este greu de înțeles în ce mod această interdicție ar răspunde scopului pentru care incompatibilitățile și interdicțiile au fost instituite. Participarea magistraților și a auditorilor de justiție la competiții sportive în care există posibilitatea ca aceștia să câștige un premiu ce depășește din punct de vedere patrimonial valoarea unei

³¹ Pentru problematica rezultată din art. 20 din Codul deontologic al judecătorilor și al procurorilor, a se vedea, *mutatis mutandis, infra*, pct. IV. În tot cazul, problematic nu s-ar părea cel mult dacă magistratul, devenit autorul unor romane (sau, de ce nu, al unor cărți pentru nutriție) de succes, ar scrie în mod curent atât de multe cărți (sau ar participa la atât de multe competiții sportive, a se vedea *infra*, pct. IV), încât nu ar mai avea timpul necesar pentru a-și exercita în bune condiții funcția de magistrat – însă chiar și în acest caz, eventualele consecințe juridice negative nu vor decurge nici din scrierea cărților, nici din încasarea remunerațiilor aferente, ci din neîndeplinirea corespunzătoare a atribuțiilor de serviciu.

diplome sau a unei cupe nu are nici aptitudinea de a compromite imaginea acestora în societate, nici de a pune la îndoială imparțialitatea magistraților.

Din *Minuta ședinței din data de 23 noiembrie 2021* rezultă faptul că interdicția are ca obiect participarea la competiții sportive în care există **posibilitatea** acordării unor premii, iar nu primirea ca atare a premiului. Cu alte cuvinte, deși acordarea unor premii în cadrul competiției sportive este un element care nu se află sub controlul persoanelor vizate de interdicție, magistrații și auditorii de justiție vor putea participa numai la acele întreceri sportive în care organizatorii oferă doar diplome, cupe, medalii (simbolice). Subliniem faptul că întrebarea adresată de auditorul de justiție avea ca obiect *„posibilitatea (...) de a beneficia de acordarea unor premii în urma participării la competiții sportive”*. Or participarea la o competiție sportivă și posibilitatea de a beneficia efectiv de premiul acordat în cadrul acelei competiții sunt două chestiuni diferite. La marea majoritate a competițiilor sportive deschise publicului larg există posibilitatea acordării unui premiu mai mult sau mai puțin consistent. De exemplu, la evenimentele de tip maraton organizate an de an în București și la care participă mii de persoane există posibilitatea acordării unor premii.

Participarea la o competiție sportivă și câștigarea unui premiu nu reprezintă o *„funcție”* incompatibilă cu cea de magistrat, ci o simplă activitate pe care magistrații o pot desfășura. De asemenea, participarea la competiții sportive în care există posibilitatea câștigării unor premii nu reprezintă o activitate de natură să pună în discuție nerespectarea obligației prevăzute în art. 20 din Codul deontologic.³² În plus, riscul ca prin participarea la competiții sportive la care se pot obține premii constând în *„beneficii materiale”* să fie deturnată atenția magistraților și auditorilor de justiție de la sarcinile lor este unul mai degrabă teoretic.

În măsura în care s-ar considera că prezintă relevanță criteriul obținerii unei remunerații din perspectiva exercitării unei funcții private, incompatibilitate statornicită de Constituție, achiesăm la opinia doctrinară de autoritate potrivit căreia noțiunea de *„funcție”*, în sensul art. 125 alin. (3) din Constituție are înțelesul de activitate de natură publică sau privată prestată în mod regulat, în cadrul unei instituții (organizații), în schimbul unei remunerații (plăți)³³. Așadar, nu obținerea unei remunerații ori cuantumul acesteia, privite în sine, constituie criteriul de delimitare dintre ceea ce este permis ori, dimpotrivă, oprit magistratului.

Conform punctelor 27 și 28 din Avizului nr. 3 (2002) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CJCE)³⁴:

„Judecătorii nu trebuie să fie izolați de societatea în care trăiesc, de vreme ce sistemul juridic poate funcționa bine doar dacă judecătorii păstrează contactul cu

³² Art. 20 din Codul deontologic are următorul cuprins: *„Judecătorii și procurorii nu pot desfășura acțiuni care, prin natura lor sau modul de finanțare ori executare, ar putea, în orice formă, să impiețeze îndeplinirea cu imparțialitate, corectitudine și în termenele legale a obligațiilor profesionale”*.

³³ A se vedea L. Mihai, loc.cit., pp. 92 și urm. Așadar, magistratul nu poate fi, bunăoară, salariat, funcționar public, avocat, executor judecătoresc, notar, demnitar. Pe de altă parte însă, nu se poate interpreta că îi este interzisă orice altă activitate (care nu constituie funcție) decât cele expres menționate de textul constituțional – funcțiile didactice din învățământul superior – căci interdicția constituțională, care nu poate fi augmentată legal, se referă doar la funcții, și nu la orice altă activitate remunerată, *ibid.*, pp. 95 – 97.

³⁴ Avizul nr. 3 din data de 19 noiembrie 2002 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE), disponibil la următoarea adresă: <https://rm.coe.int/1680747bac> (29.11.2021).

realitatea. Mai mult, în calitate de cetățeni, judecătorii se bucură de drepturile și libertățile fundamentale protejate, mai ales, de Convenția europeană a drepturilor omului (libertatea opiniei, libertatea religioasă etc.). Prin urmare, ei trebuie să rămână în general liberi să ia parte la activități extraprofesionale la alegere. Cu toate acestea, asemenea activități pot pune în pericol imparțialitatea și uneori chiar independența lor. Prin urmare, trebuie găsit un echilibru rezonabil între gradul în care judecătorii se pot implica în societate și nevoia ca ei să fie și să fie văzuți ca independenți și imparțiali în îndeplinirea îndatoririlor lor. În ultimă instanță, trebuie să se pună întrebarea dacă, în acel context social și în ochii unui observator informat și rațional, judecătorul s-a implicat într-o activitate care ar putea să-i compromită în mod obiectiv independența sau imparțialitatea.”

Astfel cum am menționat și anterior, un observator **informat și rațional** nu ar putea susține că participarea unui magistrat sau a unui auditor de justiție la o competiție sportivă în care are posibilitatea să obțină un premiu care nu este doar simbolic ar putea să compromită independența și imparțialitatea persoanelor vizate.

În al treilea rând, luând în considerare practica anterioară a CSM de a se pronunța prin intermediul unor hotărâri ale *Plenului* asupra compatibilității sau incompatibilității dintre funcția de magistrat și diferite alte funcții sau **activități**, se poate observa o anumită orientare în sensul că un element în funcție de care se stabilește compatibilitatea îl reprezintă remunerarea pe care magistratul ar putea să o primească pentru acea funcție sau activitate. De exemplu, prin Hotărârea Plenului CSM nr. 440/2015 s-a stabilit că funcția de magistrat este incompatibilă cu cea de *arbitru la competiții sportive*, doar în condițiile în care această activitate este remunerată; prin Hotărârea Plenului CSM nr. 788/2015 s-a stabilit că funcția de judecător este incompatibilă cu calitatea de executor testamentar remunerat.

Pe lângă obiecțiile noastre de principiu, enunțate anterior, cu privire la folosirea criteriului remunerării, se poate lesne observa că obținerea unui premiu la o competiție sportivă **nu poate fi calificată ca fiind o formă de remunerare**. Participantul obține un premiu în considerarea calităților sale sportive, ca urmare a participării la o competiție, iar nu ca o contraprestație pentru un serviciu efectuat. În aprecierea noastră, nici în acest caz o evaluare subiectivă, cazuistică prin raportare la caracterul efectiv ori simbolic al remunerației (cum pare că a procedat comisia CSM) ori prin raportare la quantumul premiului nu poate constitui un element legitim de diferențiere în lipsa unui temei legal expres și neechivoc. Cel mult, primirea unui premiu *nepotrivit de mare* (e.g., o cupă de aur sau din diamant pentru câștigarea unei alergări la 100 m³⁵) ar putea ridica probleme de natură deontologică, dar nu reprezintă *per se* un caz de incompatibilitate.

Chiar și în situația în care persoana ar câștiga efectiv un premiu consistent din punct de vedere patrimonial, atât timp cât acesta este obținut în mod transparent, nu putem identifica vreun argument rațional pentru care magistrații nu ar putea să beneficieze efectiv de acest premiu obținut în cadrul unei competiții sportive.

³⁵ Remarcăm în treacăt, pe temeiul acestui exemplu cu caracter didactic, că elementul de demarcație folosit de comisie este unul neadecvat, căci cupa ori medalia pot fi din aur sau/și pietre prețioase și pot fi mult mai valoroase decât un premiu modic în bani. Așadar, acest tip de „legiferare” nu poate fi decât o cale înfundată, chiar dacă facem abstracție că este lipsit de temei legal (a se vedea *supra*, pct. 2).

În al patrulea rând, argumentele prezentate în paragrafele anterioare conduc către concluzia că nu există vreun temei legal expres pe care să se fundamenteze soluția CSM de a impune o interdicție de participare a magistraților la competiții sportive în cadrul cărora persoanele vizate ar putea beneficia de un premiu constând într-un beneficiu material și, mai mult decât atât, **nu există vreo justificare obiectivă pentru excluderea magistraților și a auditorilor de justiție de la posibilitatea participării la astfel de competiții sportive.**

În lipsa unei justificări obiective care să impună aplicarea unui tratament diferențiat între magistrați și auditori de justiție, *pe de o parte*, și orice alt cetățean român care poate participa la o competiție sportivă în cadrul căreia poate obține un „beneficiu material”, soluția analizată reprezintă o veritabilă **discriminare**, fiind încălcat **principiul constituțional al egalității cetățenilor în fața legii**. În lipsa unei justificări obiective și rezonabile, diferența de tratament aplicată magistraților și auditorilor de justiție contravine atât dispozițiilor art. 16 alin. (1) din Constituția României, dar și **art. 8, corelat cu art. 14 din CEDO**. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că intră în sfera de aplicare a dreptului la protecția vieții private impunerea unor restricții pentru accesul la o profesie sau demiterea unei persoane din funcția de judecător.³⁶ În acest sens, CtEDO a statuat expres că „*restricțiile privind viața profesională a unei persoane pot intra sub incidența articolului 8, atunci când au repercusiuni asupra modului în care acesta își construiește identitatea socială prin dezvoltarea relațiilor cu ceilalți. În plus, viața profesională este strâns legală de viața privată, mai ales dacă factorii care țin de viața privată, în sensul strict al termenului, sunt considerați ca fiind criterii de calificare pentru o anumită profesie*”³⁷. Astfel, interdicția de a participa la competiții sportive a fost impusă în considerarea funcției pe care o exercită respectiva persoană, dar afectează **în mod direct** viața privată a acesteia. Cu toate că, prin natura rolului pe care îl au într-o societate, magistrații trebuie să accepte anumite restricții care le pot afecta inclusiv viața privată, interdicția stabilită pe cale de interpretare de CSM este vădit disproporționată în raport cu scopul legitim urmărit și, în orice caz, nu este aptă să conducă la realizarea acestui scop (i.e., garantarea imparțialității persoanelor vizate), fiind astfel **lipsită de necesitate într-o societate democratică**.

Nu în ultimul rând, dacă am admite argumentul că magistrații nu ar trebui să poată participa la competiții sportive în cadrul cărora se acordă premii deoarece există „riscul” ca persoana respectivă să câștige un premiu consistent, ar trebui să admitem, spre exemplu, în egală măsură, că magistrații nu ar mai trebui să poată conduce autovehicule pentru că există riscul să producă un accident de circulație. În această logică a „răului tăiat de la rădăcină”, orice activitate desfășurată de magistrați ar trebui interzisă pentru că dintr-o perspectivă eminentamente subiectivă ar putea fi considerată că fiind contrară statutului magistraților. Or Constituția României stabilește în mod neechivoc incompatibilitatea funcției de magistrat cu orice altă **funcție** publică sau privată, iar nu cu orice altă **activitate**. În privința activităților, legiuitorul fie a stabilit expres că o activitate nu este permisă (e.g., activități cu caracter politic), fie că magistratul trebuie să se abțină de la desfășurarea anumitor activități în temeiul obligațiilor generale stabilite prin Legea nr. 303/2004. În mod abstract, posibilitatea participării la competiții sportive și chiar câștigarea efectivă a unui premiu consistent nu are în vreun fel aptitudinea de a compromite demnitatea magistratului în profesie și societate,

³⁶ CtEDO, *Oleksandr Volkov c. Ucrainei*, hotărârea din 9 ianuarie 2013, cererea nr. 21722/11, para. 165-166.

³⁷ CtEDO, *Fernandes Martinez c. Spaniei*, hotărârea din 12 iunie 2014 (Marea Cameră), cererea nr. 56030/07, para.110.

de a aduce atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției. În orice caz, persoana în cauză este cea mai în măsură să aprecieze, **în funcție de toate circumstanțele de fapt**, dacă participarea sa la o **anumită** competiție sportivă ar putea fi în neconcordanță cu obligațiile generale care revin magistraților.

CONCLUZII

Dispozițiile constituționale și legale care instituie interdicții și incompatibilități pentru magistrați trebuie interpretate restrictiv, iar nu extensiv. Regula este libertatea, iar restrângerea libertății nu poate rezulta decât din dispoziții legale exprese, interpretate într-o manieră predictibilă și rațională. În tot cazul, regimul legal deosebit de sever al interdicțiilor și incompatibilităților magistraților nu trebuie augmentat cu noi restricții, interdicții și condiționări deduse pe cale de interpretare.

În particular, apreciem că redactarea unei cărți de nutriție, participarea la o competiție sportivă cu premii (chiar dacă nu sunt simbolice), comentarea unor hotărâri judecătorești definitive pe un canal de social media, în scop educativ ori științific sunt, *în principiu*, activități permise de lege oricărui magistrat, aprecierile în sens contrar ale unei comisii din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii fiind lipsite de un fundament legal real și, ca atare, criticabile.

Se impune conturarea mai riguroasă a unor delimitări conceptuale între ceea ce constituie o **funcție publică ori privată**, *interzisă* magistraților dacă nu privește învățământul superior, respectiv ceea ce constituie o **activitate**, care este *permisă* aceluiași magistrat, indiferent dacă este remunerată sau nu, în măsura în care nu intră punctual sub incidența unor interdicții legale exprese, accesibile și previzibile prin ele însele, care sunt, totodată, necesare într-o societate democratică pentru prezervarea independenței justiției și a statutului magistraților – aspecte care trebuie analizate de la caz la caz.

Dincolo de aceasta, apreciem că CSM nu are competența legală de a se pronunța, în afara procedurilor disciplinare, pe cale de interpretare, asupra liceității conduitei concrete ori presupuse a unui magistrat, din perspectiva regulilor legale cu privire la interdicții și incompatibilități. O atare activitate, deși pornită inițial din dorința de a consilia magistrații nesiguri asupra compatibilității unor activități cu regulile statutului profesiei, prezintă dezavantajul major al aparenței prejudecării unor potențiale cazuri disciplinare, de către însăși instanța disciplinară (ori de către comisii administrative subordonate acesteia), ceea ce afectează aparența de imparțialitate a acesteia din urmă și riscă să genereze, din prudență, reacții de conformare mai restrictive decât ceea ce pretinde legea însăși.

Mai mult, prin adoptarea unor soluții administrative cu caracter general de către o comisie, libertatea de acțiune a unui magistrat poate fi restrânsă fără ca acesta să aibă posibilitatea de a fi ascultat în prealabil, de a-și spune și de a-și apăra punctul de vedere cu privire la situația concretă și fără să existe dispoziții legale accesibile și previzibile cu privire la efectele și posibilitățile de contestare ale unor atare soluții, situație care, în întregul ei, este inacceptabilă într-un stat de drept.

Urmând logica Avizului nr. 2 (2002) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni, activitatea de a răspunde dilemelor magistraților trebuie să fie una eminentemente consultativă și facultativă, fiind exercitată de un organism separat de CSM și nesubordonat acestuia, compus din actuali și foști magistrați, membri CSM, inspectori judiciari etc., care să emită avize temeinic motivate, date publicității și care să aibă cu precădere scopul de a

stimula dezbaterile din cadrul corpului profesional cu privire la ceea ce este permis sau interzis, respectiv cu privire la ceea ce, fiind permis, este dezirabil sau nu din perspectivă deontologică.

Nu în ultimul rând, apreciem că o justiție independentă presupune magistrați care nu sunt timorați ori inhibați în ceea ce privește exercițiul drepturilor lor fundamentale, ci care își asumă liber și demn atât exercițiul firesc al drepturilor lor, cât și îndeplinirea obligațiilor rezultate din statutul lor de judecător sau procuror. În calitate de garant al independenței justiției, Consiliul Superior al Magistraturii trebuie să faciliteze exercițiul drepturilor fundamentale ale magistraților, aflându-se într-un dialog susținut cu judecătorii și procurorii, ca și cu întreaga societate pentru a se degaja principii comune cu privire la ceea ce este acceptabil sau nu din perspectiva exprimărilor publice ale magistratului, ca și a activității sale generale în societatea din care face parte.